

FEJES LÁSZLÓ

Sajóbábony

Sajóbábony Miskolctól 13 km-re északra, a Bükk hegység keleti lankáinak (közelebbről a Tardonai-dombságnak) és a Sajó-medencének találkozásánál fekszik. A település két markánsan elkülönülő részre oszlik, a falura és a lakótelepre. A falu a Bábony patak völgyében helyezkedik el. A lakótelep, amely méretét és lakosainak számát tekintve is meghatározó része Sajóbábonynak, a Sajó-medence sík területén található. Bár Sajóbábony „zsáktelepülésnek” számít, megközelíthetősége jónak mondható. Ennek oka, hogy a 26-os főútvonalat még az 1980-as években négysávossá bővítették Miskolc és a bábonyi elágazás között, így a megyeszékhely központja például gyorsabban elérhető Sajóbábonyból, mint néhány, közigazgatásilag Miskolchoz tartozó településrészből. Az országos úthálózathoz való csatlakozást tovább javítja a már elkészült új összekötő út, amely a 26-os főútvonalat az M3-as autópályával kapcsolja össze Miskolc belvárosának elkerülésével.

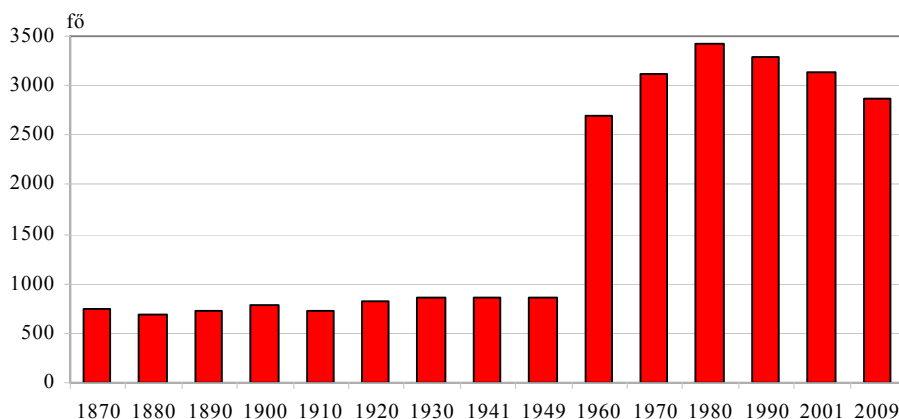
A város története

Sajóbábony Árpád-kori alapítású település. Neve először Babunként (valószínűleg személynév) szerepel egy 1325-ös oklevélben. Kezdetben a királyné birtokolta diósgyőri vár uradalomához tartozott, később a települést többször elzálogosították. Tulajdonosa volt a Nyáry, a Drugeth, a Jászy és a Rákóczi család is. A XVIII. században, amikor a diósgyőri uradalom újra a koronához került, Bábony ismét a kincstáré lett. A török uralom idején a hatvani szandzsák része volt. A hódoltság időszakában tért át a lakosok nagy része a református hitre. Bár iskolájuk 1600-tól működött, templom építésére csak II. József türelmi rendelete idején kerülhetett sor. Lakói a XX. század elejéig jellemzően a mezőgazdaságból éltek. Sokak szerint a völgyek szabdalta, sűrű erdővel borított dombos vidék volt az egyik fő oka annak, hogy az 1940-es évek végén, a nagy hadiipari fejlesztések idején itt kezdték el építeni az Észak-magyarországi Vegyiművek (EMV) elődjét, az „1040”-es vállalatot, mely eredetileg hadiüzem volt. Az iparfejlesztés következtében robbanásszerű fejlődés következett be: az újonnan érkező munkásoknak és mérnököknek városias jellegű lakótelepet építettek, amely így kulturálisan is elkülönült a régi bábonyiak lakóhelyétől, a falutól. A modern lakótelepek egységes tervezésének jegyében a lakóházakkal egy időben iskola, óvoda, bölcsőde és sportpályák is épültek. Az 1980-as évek közepén, a község főút felé eső részén egy nagyobb területen telkeket parcelláztak ki, ott családi házas rész épült fel, kellemes, elővárosi környezetet teremtve.

Népesség, népmozgalom

Az 1870. évi népszámláláskor Sajóbábonyban 751 főt írtak össze. A népesség száma az iparosítás eredményeként 1949 és 1960 között több mint háromszorosára nőtt. A lakónépesség száma 1980-ban volt a legmagasabb, 3416 lélek, azóta csökken, és 2009. év elején 2877 főt tett ki.

1. ábra

*A népesség számának alakulása**

*1960-ig a jelenlévő, 1970-től a lakónépesség.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye 26 városa közül csak négy (Cigánd, Gönc, Pálháza, Rudabánya) lakónépessége kisebb Sajóbáonyénál. A népsűrűség 2009-ben 214,2 fő/km², közel 2,2-szerese a megyeinek (96,7 fő/km²), és több mint háromnegyede a városok átlagának (279,5 fő/km²). A 2009. év eleji adatok szerint a népesség nemek szerinti összetétele nőtöbbletet mutatott, ezer férfira 1086 nő jutott, a megyei átlagnál 16-tal kevesebb.

Az élve születések és halálozások egyenlege 1970–1979 között 375 fős, 1980–1989 között 274 fős, 1990–2001 között 111 fős növekedést, majd 2002 és 2008 között már 131 fős visszaesést mutatott. A népességszám változását befolyásoló másik tényező a lakóhely-változtatás. Az oda- és elvándorlások egyenlegét az elmúlt évtizedekben vándorlási veszteség jellemezte, azaz többen mentek el, mint ahányan ideköltöztek. Összességében ebben az időszakban mérséklődött a lakosok száma. A 2001. január 1-től 2008 végéig eltelt időszak alatt a népességszámot a természetes fogyás és az elvándorlás 301 fővel csökkentette.

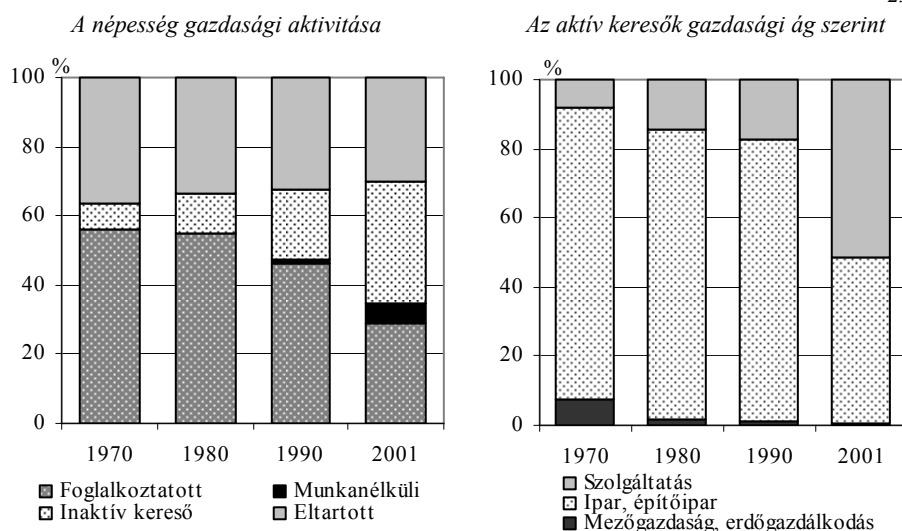
A népesség korösszetételét az országos tendenciához hasonlóan az öregedés jellemzi: a 2001. évi népszámláláshoz képest 2009-re a gyermekkorúak (0–14 évesek) aránya 19,2%-ról 15,2%-ra fogyott, a (15–64 éves) felnőttkorúaké 66,3%-ról 68,9%-ra, míg az időskorúaké 14,5%-ról 15,9%-ra emelkedett. 2009-ben száz gyermekkorúra 105 időskorú személy jutott, 8-cal több a megyei átlagnál.

2001-ben Sajóbáony 15 éves és idősebb népességének 88,4%-a általános iskolai, a 18 éves és idősebb korosztály 30,2%-a befejezett középiskolai, a 25 éves és idősebb népesség 5,1%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett, amely arányok mindegyike alacsonyabb a megyei átlagoknál (86,8; 34,0; 9,5%).

Foglalkoztatás, gazdaság

A népesség gazdasági aktivitásának vizsgálatára a népszámlálási adatok állnak rendelkezésre. Ezek szerint 2001-ben a lakosság 29%-a foglalkoztatott, 6%-a munkanélküli volt. A népesség 36%-át az inaktív keresők, háromtizedét pedig az eltartottak tették ki.

2. ábra

Az itt élő foglalkoztatottak közül a 2001. évi népszámlálás adatai szerint 532-en helyben dolgoztak, 374-en eljártak, míg Sajóbáonyba más településről 566-an bejártak dolgozni, így a településen foglalkoztatottak száma közel 1100 főt tett ki. Összevont nemzetgazdasági áganként a foglalkoztatottak 48%-a az iparban és az építőiparban (a település iparhoz való kötődését mutatja, hogy 1990-ben 81% volt ez az arány), közel 52%-a a szolgáltatási jellegű ágazatokban tevékenykedett.

Az Észak-magyarországi Vegyiművek (ÉMV) – amely fénykorában közel háromezer embernek adott munkát – fő profilját a növényvédő szerek és habosított műanyagok képezték. Az 1990-es évek elején – a szovjet piac összeomlásával – a cég átmenetileg nehéz gazdasági helyzetbe került, felszámolás indult a vállalkozás ellen. A felszámolási eljárás következtében az ÉMV több kisebb cégre esett szét (amelyek többsége maga is csődbe ment, bár némelyikük sikeresen vészelte át a gazdasági összeomlást). A Sajóbáonyba települt ipar összetétele megváltozott. A volt ÉMV területén létrejött a Sajóbáonyi Vegyipari Park, amely barnamezős befektetőknek kínál lehetőséget telephelyek létesítésére, így a KISS cégcsoporton belül nemcsak vegyi gépészet és élelmiszer-ipari gépészet működik, hanem a környezetvédelem számára is gyártanak szennyvíztisztításra, hulladék-ártalmatlanításra alkalmas berendezéseket. A habszivacsüzem (EUROFOAM) továbbra is ellátja a bel- és külföldi bútorkárpitgyártást, de bővült a műszaki habbal, amely elsősorban a járműipart szolgálja ki. Jelen van a területen az ÖKOIL is, biodízelalapanyag-gyártó üzemmel. Betelepült a TEVA, amely fermentációs technológiával gyógyszeralapanyagot gyárt. A vegyipari park fejlődése jelentős támogatást élvez, hiszen működése létbiztonságot jelent az itt élők számára.

2008 végén Sajóbáonyban 217 vállalkozás szerepelt a regisztrációban, ami 15%-kal több, mint 2000-ben volt. Közülük 114 volt társas, a többi egyéni. A legtöbb vállalkozást (79-et) az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban regisztrálták, ezt követte a kereskedelem, javítás (33), a mezőgazdaság (28), valamint az ipar (23). 2008 végén Sajóbáonyban ezer lakosra 75 regisztrált vállalkozás jutott, amely elmaradt a Miskolci kistérség (116), a megye (102) és a megyebeli városok átlagától (112) is.

Regisztrált vállalkozások gazdasági áganként, 2008. december 31.

Gazdasági ág	A regisztrált vállalkozások	
	száma	megoszlása, %
Mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	28	12,9
Ipar	23	10,6
Építőipar	15	6,9
Kereskedelem, javítás	33	15,2
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	10	4,6
Pénzügyi közvetítés	7	3,2
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	79	36,4
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	13	6,0
A többi gazdasági ág együtt	9	4,2
<i>Összesen</i>	<i>217</i>	<i>100,0</i>

Az 1990-es évek elejétől kezdődően Sajóbabonyban is számolni kellett a munkanélküliséggel. A 2008. december végén nyilvántartott 206 álláskereső fele férfi volt. A tartósan, 180 napon túl regisztrációban lévők aránya 63,1%-ot tett ki. A nyilvántartott álláskeresők 13,6%-a nem végezte el az általános iskolát, 30,6%-a 8 osztályt végzett, 52,4%-a középfokú, 3,4%-a pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezett. A munkanélküliek 84,5%-a fizikai munkakörből került ki. A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességhez viszonyítva 10,5%, valamivel kedvezőbb a városok megyei átlagánál (10,7%).

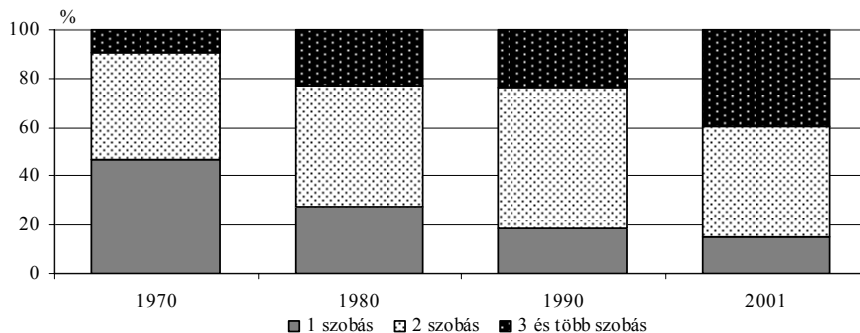
Sajóbabony kereskedelmi hálózata elmarad a többi városétól, 2008-ban tízezer lakosra 63 kiskereskedelmi üzlet jutott, ami minden város mutatójánál alacsonyabb. Ebben szerepe van Miskolc közelségének, mivel sokan a megyeszékhelyen vásárolnak. 2008 végén 18 kiskereskedelmi üzlet és egy gyógyszertár állt a lakosság szolgálatában. Az üzletek 44%-a élelmiszerbolt és döntően élelmiszerral kereskedő szaküzlet volt. A kiskereskedelmi üzletek egyharmada egyéni vállalkozási formában tevékenykedett. A település sem kereskedelmi, sem magánszállással nem rendelkezik. 2008-ban 6 vendéglátóhely működött, ebből 5 bárként vagy borozóként.

Lakásállomány, infrastruktúra

2009. január 1-jén 1144 lakást regisztráltak Sajóbabonyban, az állomány növekedési üteme nem változott jelentősen. A lakásállomány a két utóbbi népszámlálás között 3,5%-kal, a 2001. évi népszámlálás óta pedig 3,2%-kal bővült. Míg száz lakásra 1990-ben 307, az utolsó népszámlálás idején 287, addig 2008-ban 251 lakó jutott, ez azonban így is 12-vel több, mint a megye városaiban átlagosan.

3. ábra

A lakásállomány megoszlása szobaszám szerint

Sajóbáonyban a 2001. évi népszámlálás alapján a lakásállomány 31%-a összkomfortos, 51%-a komfortos, 5%-a félkomfortos, 6%-a komfort nélküli és 8%-a szükséglakás volt. Az összkomfortos és komfort nélküli lakások aránya alacsonyabb, a többi komfortfokozat esetében pedig magasabb volt a megye átlagához képest.

2008-ban a közüzemi vízhálózathoz a lakások 79%-a, a közcsatornához 78%-a kapcsolódott. Háztartási vezetékes gázzal a lakásállomány 77,5%-a rendelkezett, ami 2,8 százalékponttal elmaradt a városok átlagától, ugyanakkor 5,5 százalékponttal meghaladta a megyeit.

Az utóbbi két évtizedben a település úthálózatát jelentősen fejlesztették. Ennek eredményeként útjai ma szinte teljes egészükben pormentesek, jól karbantartottak.

Sajóbáonyban 2008 végén 634 személygépkocsit tartottak nyilván, ami ezer lakosra átlagosan 220 gépkocsit jelentett, kevesebbet a kistérségi (261) és a megyei átlagnál (241). A 660 távbeszélő-fővonalból adódóan ezer lakosra 229 fővonal jutott, ugyanez a mutató a Miskolci kistérségben 302, a megyében pedig 261 volt.

Oktatás, egészségügy, szociális ellátás

A település oktatási intézményrendszere jelenleg csak az alapfokú ellátást szolgálja, de gyermekintézményei jól ellátottak. Az óvoda 74 gyermek nevelését biztosítja 7 óvodapedagógussal. Az általános iskola 16 osztályteremmel rendelkezik, ahol 2008-ban a 215 diák 23 főállású pedagógus irányításával tanult. Egy pedagógusra 9 tanuló jutott, a megyei átlagnál (11) kevesebb.

A város orvosi, fogorvosi és védőnői szolgálata jól felszerelt. 2008-ban 2 házi orvos látta el a lakosokat, házi gyermekorvos nem volt a településnek. Egy házi orvosra 1439 lakos jutott, a Miskolci kistérségnél (1416) több, a megye átlagánál (1518) pedig kevesebb. A városban egy gyógyszertár működik. Az időseket egy 55 férőhelyes tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény segíti, ahol 2008-ban 43 embert gondoztak.

A helyi önkormányzat évről évre jelentős összegeket fordít a nehéz helyzetbe került lakosok támogatására. 2008-ban 1369-en részesültek átmeneti segélyben, átlagosan 122-en rendszeres szociális segélyben, illetve 343-an rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. Ezenkívül az önkormányzat 71 fő részére nyújtott lakásfenntartási támogatást.

A település életében már hagyománnyá váltak a pálinka-, pogácsasütő- és borversenyek, valamint a néptáncfesztivál és a hagyományőrző énekkari találkozók. A sportolni vágyóknak futball-, asztalitenisz-, tekeszakosztályok kínálnak lehetőséget a szabadidő eltöltésére. Az itt élők igyekeznek szebbé tenni környezetüket. A település legrégebbi részén, a két templom között emlékpark létesült. Az önkormányzat terveiben szerepel egy új városháza építése, emellett parkfelújítás, virágosítás, tiszta, biztonságos környezet kialakítása. A jövőben bízva a város vásárolt 4 hektáros területet, ahol lakóparkot szeretne építeni.